

gàvem: / abbdós rumflàvem, / ella partia», JRoig (*Spill*, 3009).

Gariposa 'coqueta, provocant': «fembres leges pus pintades e pus *gariposes* que altres», Eiximenis (*AlcM*);³ ara bé avui a Eivissa és 'diablures, jocs entremaliats': «era just en punt de mitja nit quan comparegueren ses fades, fent-se *garips* i jugant i riguent. Sabeu que en feien d'allero i cridarella!», JnCastelló (*Rond. Eiv.*, 74), i *grip* 'ganyota burleta' en l'olotí MrnVayreda: «l'auditori, excitat per les diablures de la entufimada Loreto que, collocada darrera la dona, li feya *grips* i gonyes» (*Sang Nova* II, ix, 143).⁴

El canvi d'accent de *gárido* a *garib(o)*, s'explica fàcilment per influència de les formes de present del verb derivat (*galibar/galiba*, DECH I, 763a35-45, CALIBRE, andal. *desgabilado* < *desgalib-*, cat. *engalipar*, *esgaripar* etc., DCEC, 677b1, 678a19-22), sense descartar que hi hagin contribuït la coneguda tendència fonètica occitana, o algun fet aràbic (àdhuc potser contaminació romànica amb *garib* 'estranger, estrany'); la *-r* per *-l-*, que reapareix en el port. i hisp-am. *carimbo* etc., cf. it. *garbo* «bollo, marca del lanaiuolo», deu ser degut a l'alternança consonàntica ben coneguda, pròpia dels arabismes (*EntreDL* III, 166-7), generalitzada a Itàlia ajudant-hi la fonètica genovesa. Veg. encara CALIBRE i GALAMBRE.

DERIV.: *Engalipar* 'ensarronar' [Belv., Lab. 1839; era poc corrent a Barcelona fins als meus anys adolescents, i s'hi propagà molt, com a terme vulgar c. 1920], derivat de *gàlib* en el sentit d'habilitat (cf. calabr. *galipu* 'destresa', REW, 1523, prov. de Menton *garibo* m. «adresse», *garibà* adj. «adroit», Andrews): «els demés, menestrals y terralloners en sa gran majoria, buscaven la perduda, enlluernats pels esclats de valentia o --- de poca vergonya, del poll resuscitat que'ls *engalipava* ab parlaments», «pagareu la pena dels que us han *engalipat* per que'ls hi traguésseu les mellors castanyes del foc», MrnVayreda (*Sang Nova* IV, v, 272; v, ix, 405); «hi havia els qui treballaven en secret, els qui volen *engalipar* el pagès, els rotllos que comenten, els qui escolten, el pagès qui ---», Puig i Ferrater (*Cercle Màgic*, 470).

Tingué més àmplia difusió, però en part deformat per contaminacions: portuguès *engulipar*, andalús *engolliparse* «atragantarse» (M. Leopold Wagner, ZRPb. LXIII, 439) en els quals hi ha encreuament amb port. *engulir*, cast. *engullir*; potser ja figura en la «Relació de Climent XII», per Tagell (a. 1740): «pobrets, als llims són anats: / no 'ls avia *engaliats* / ab una trampa ja usada / que tots la avian mamada» (v. 2685), on, sense descartar que hi hagi mera errada de còpia, pot haver estat alterat per influència de l'abstracte *habilitat* i de la terminació freqüent de verbs com *deblitar*, *enfitar*, *imitar* etc.; *engalipament*, *-pador* (Belv., Lab.), *engalipaire*.

Agalipar eiv. 'adobassar', 'arreglar, deixar endegat i proveït': «s'embarcació --- amb unes filagasses d'estopa, un pinyot de pega, dos llistons i un pareiet de claus, l'*agaliparen* així com pogueren», «s'experiència que de la mar tenia li bastava per *agalipar* sa família,

sense passar molts de mals de cap», JnCastelló (*Rond. Eiv.*, 47, 43), *agalipar-se* (ib. 54; cita a prop. de *reguinyols*); «*agalipar*: estar bien provisto», PzCabr.

De *gàlib* derivava una altra forma verbal *galibar*, *-ivar*, amb sentits generalitzats com ja ho són els del port. *galivar* 'donar forma adequada' (cf. Bruch, *Misc. Schuchardt* 1922, 35, 38-9); d'ací, amb una evolució semàntica com la d'*afigurar*, *albirar*, deriva d'una banda *galivar* 'saber veure', 'llucar' (DFa.), *galivar-hi* 'veure-hi': «Total, no seria res: tot consistia en prescindir-ne, de la faldòria, tal com se fa amb un *renyit*: — ja pots passar i repassar pel meu davant tant com vulguis, per a tu no hi *galibo*», Ruyra (*Parada*, 155).

També 'entreveure, esperarçar', d'on *galivaança*, *-ances* (1905, Bulbena, Vogel), 'esperança animadora' (pròpt. 'esperança o visió llunyana d'una cosa') de vegades també 'pressentiment';⁵ hi ha també *agalivaances*, veg. *AlcM* s. v.,⁶ que parteix d'un *agalivar*, d'on es deriva el substantiu postverbal *agalius*, generalment usat en plural i propi de la porció Nord del cat. occid. amb el sentit d'"esperances", i 'encoratjament esperançador' (matis no sense analogia amb el del basc erdèric *kalipu* 'energia, valor' ja citat): «aquells castells de núvols que, al migdia d'ahir, van sortir a la banda de marinada, van donar-me molts *agalius* de que plouria avui» escrivia a la S. F. de l'IEC en els anys 1920 el seu corresponsal a Guissona (cf. BDC xx, 49, s. v. *castell*), V. d'Àneu «*agalius*: esperanza» (Pol, p. 8); a Rialb de Noguera (1960, 1961) anoto les frases «ni *agalius* no hi havia que vingúes» (parlant d'un òmnibus endarrerit), «com que no m'ha donat *agalius*, encara no m'he atrevit a visitar-lo»; aran. *agaliçus* 'confiances que es donen a una persona per animar-la' (1925, 1927 ---).⁷

Aquest *agalius* devia haver estat més estès per la llengua i, indirectament almenys, ens consta que ja hi és força antic, car del cat. va passar manllevat a Sardenya: logud. sept. *aggàliu*, del qual cita MLWagner (*RFgn*. LXIX, 270n.) les frases «*aggàliu*, *aggàliu*» 'Dio volesse! magari!', «*aggàliu* si lu tenia» 'fortunato me se l'avessi'.

Però crec que ja en el S. XIII va usar Cerverí de Girona una forma del verb *galivar* amb sentit anàleg, si tinc raó en establir així el seu text: «Car per vos sola viu, / dompna, pretz, e creis, / c' a las autras pareis; / gardatz que no-us *galiiu*, / e membre-us del chaitiu / que las vostras mercéis / atén, la nuoich e'l dia!»,⁸ o sigui 'fixeu-vos que no us adulo, que no us dono esperances enganyses, i recordeu-vos de mi, desgraciat, que ---'. I em sembla que *galivaança* ens dona la clau d'un hapax enigmàtic, *galidança*, que el nostre eruditíssim A. Mundó ha exhumat inesperadament en l'arcaic fragment del Forum Judicum català genyenc, amb un sentit que ell entén com 'astúcia enganysosa', però potser fóra més precís 'confiances que es donen fallaçment':⁹ en tot cas és d'una inversemblança extremosa enllaçar això amb el ll. *calliditas*, *-atis*, 'destresa astuta', mot per dir-ho així hiper-clàssic (de Ciceró en amunt), totalment estrany al llatí colloquial i tardà (ni de l'abstracte ni de l'adj. *callidus* no ha quedat ras-